

Vak   Maatschappijwetenschappen
Thema   Politieke besluitvorming (katern)
Klas   Havo 5
Datum   december 2012

Hoofdstuk 9 Internationale betrekkingen

9.1 Groeiende internationale samenwerking

9.2 De Europese Unie

9.2.1 **Ontstaan**

Na afloop van WO II richt een beperkt aantal West-Europese landen zich op internationale samenwerking met als achterliggend doel te voorkomen dat er weer een oorlog zou kunnen ontstaan:

1951   EGKS   Oprichting   Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal

1958   **Verdrag van Rome**
EEG   **Oprichting**   **Europese Economische Gemeenschap** (BeNeLux, Du, Fr, It.)
Doel: geleidelijke harmonisering van het economisch beleid
Steeds meer landen willen lid worden. Voorwaarde voor deelname is dat elke lidstaat een democratisch bestuur heeft

1992   **Verdrag van Maastricht**
EU   **Oprichting**   **Europese Unie**   **12 lidstaten in 1992 → 27 in 2012**
laatste uitbreiding in 2007
↓
Bulgarije + Roemenië

Besluitvorming:

- supranationaal   →   **van bovenaf door EU instellingen "opgelegd"**
  - * vrij verkeer van goederen, diensten en kapitaal
  - * ordening van de markten voor landbouwproducten
  - * garanderen van eerlijke concurrentie
  - * toezicht op nationale begrotingen van lidstaten
zoals "in marmer gebeitelde" afspraken over maximale begrotingstekorten van de lidstaten!!

- intergouvernementeel   →   **tussen regeringen van landen "afgesproken"**
  - * **buitenlands beleid en justitieel beleid.**

Voorwaarden voor lidmaatschap:

- democratische instellingen hebben
- rechtsstaat zijn
- meerpartijenstelsel
- eerbiediging mensenrechten
- bescherming van minderheden

2002   **invoering €**   [nu in 17 van de 27 EU landen]

9.2.2 Bestuursstructuur van de Europese Unie

De Europese Commissie is het dagelijks bestuur van de Europese Unie

- *uitvoerende macht van de Europese Unie
- *dient wetsvoorstellen in bij Europees Parlement + bij Raad van de Europese Unie
- *beheert de Europese begroting
- *bereidt besluiten voor van de Raad van de Europese Unie

**samenstelling : 27 Eurocommissarissen [één uit elk land]
elke regering benoemt één commissaris**

voorzitter: José Manuel Durão Barroso [tot 2014]

De Raad van de Europese Unie [vroeger: Raad van ministers]

- *hoogste besluitvormende instantie van de Europese Unie
- *wetgevende bevoegdheid m.b.t. Europese integratieproces
- *moet alle voorstellen van de Europese Commissie beoordelen
[goedkeuring moet met ruime meerderheid, ruim 60% van de landen,
waarin tenminste de helft van de bevolking van de EU woont]

samenstelling : per lidstaat 1 vakminister [wisselt per onderwerp]

De Europese Raad

*bespreekt de belangrijkste thema's voor besluitvorming in de EU
Alleen de regeringsleiders hebben stemrecht tijdens de vergaderingen.
De Europese Raad komt minstens vier keer per jaar bijeen om de algemene politieke beleidslijnen vast te stellen en wordt vaak 'Europese top' genoemd

samenstelling : de regeringsleiders van de 27 lidstaten

voorzitter : Herman Van Rompuy [per 01-03-12 herbenoemd voor 2½ jaar]

Europees Parlement

moet de (meeste) voorstellen van de Europese Commissie beoordelen
+
controleren van het [uitgevoerde] beleid door de Europese Commissie

De zeggenschap van het Europees Parlement (EP) verschilt per beleidsterrein.
In de meeste gevallen is het EP medewetgever, maar op een aantal beleidsterreinen zijn de bevoegdheden van het EP beperkt → democratisch deficit
Initiatiefrecht heeft het EP niet

Het EP heeft controlebevoegdheid en kan de Europese Commissie als geheel (maar individuele commissarissen niet) wegsturen

Het EP stelt op de meeste beleidsterreinen samen met de Raad van de Europese Unie de Europese regelgeving vast

De vaststelling van Europese wetgeving verloopt via gecompliceerde en voor buitenstaanders weinig inzichtelijke procedures

Het Europees Parlement vergadert eens in de maand vier dagen plenair in Straatsburg (Fr) en verder in Brussel

samenstelling : 754 leden, waarvan 26 uit Nederland

rechtstreekse verkiezing om de vijf jaar

[opkomst in Nederland 2009: 36,8% in hele EU: 43,1%]

Europees Hof van Justitie

- Taken:
- *erop toe zien dat de EU-wetgeving in alle landen van de EU op dezelfde wijze wordt geïnterpreteerd en toegepast
  - *het regelen van juridische geschillen tussen nationale regeringen en EU-instellingen
  - *particulieren, bedrijven en organisaties kunnen zaken bij het Hof aanhangig maken als zij menen dat hun rechten door een EU-instelling zijn geschonden

Europese wetgeving gaat boven nationale wetgeving

samenstelling: één rechter per EU-land

9.2.3 Beleidsterreinen

9.2.4 Knelpunten en problemen

- I * door supranationale regelgeving verlies van nationale soevereiniteit
- II * “democratisch tekort”
  - * **Europees Parlement heeft geen wetgevende bevoegdheid**
  - * Raad van de Europese Unie neemt veel besluiten zonder bemoeienis van EP
  - * EP is geen gelijkwaardige tegenmacht van Europese Commissie
- III * de moeilijke beheersbaarheid van de financiën van de EU
- IV * omslachtige besluitvorming
- V * onduidelijkheid over de rol van Europese Unie m.b.t. internationale veiligheid

9.3 Overige internationale organisaties

9.3.1 De Verenigde Naties

De Verenigde Naties (VN) = United Nations (UN) = United Nations Organization = UNO

De VN is in oktober 1945 opgericht. Toen werden 51 landen lid. Nu (2013) zijn dat er 193.

Oorspronkelijk (1942) had de naam Verenigde Naties betrekking op een verdrag tussen de landen die tegen nazi-Duitsland vochten. Deze landen spraken af om niet elk afzonderlijk vrede te zullen sluiten met Hitler, maar gezamenlijk nazi-Duitsland te verslaan. Het ging toen om Engeland, de Verenigde Staten en de communistische Sovjet-Unie.

Het was vooral de Engelse minister-president Winston Churchill die hiertoe het initiatief had genomen. Voor de Verenigde Staten was dat president Franklin D. Roosevelt en voor communistisch Rusland was het de partijleider Jozef Stalin.

Daarvoor - in 1941 - hadden Churchill en Roosevelt al met elkaar afspraken over samenwerking in en na de oorlog gemaakt op een marineschip in de Atlantische Oceaan. Dit document heet “Atlantic Charter”. De afspraak om tot het einde van de oorlog samen te werken werd tijdens de Tweede Wereldoorlog diverse keren opnieuw bevestigd.

De ministers van Buitenlandse Zaken van de drie landen overlegden met elkaar (in opdracht van hun regeringen) over de vraag hoe men na afloop van de oorlog een internationale organisatie kon opzetten om nooit meer zo'n verschrikkelijke oorlog te moeten meemaken en voor altijd de vrede te bewaren.

De belangrijkste doelen van de VN zijn vanaf 1945 nog steeds:

- handhaving van de vrede
(Nederland heeft in dat opzicht militaire medewerking verleend in o.a. het voormalige Joegoslavië, Cambodja, Libanon, Dafur en Afghanistan!)
- het stimuleren van goede relaties tussen landen
- het bevorderen van de samenwerking tussen landen
- het verlenen van hulp aan landen die dat nodig hebben

Om dit allemaal goed te kunnen regelen, moest een grote organisatie worden opgezet. De Verenigde Staten boden bij de oprichting aan dat de organisatie kon vergaderen in New York.

Daar is nu het hoofdkwartier van de VN.

De structuur van de Verenigde Naties

Om de organisatie goed te laten verlopen, werd de volgende structuur bedacht:

Algemene Vergadering

Aan het hoofd van de VN staat de internationale vergadering van alle deelnemende landen.

Er zijn nu 192 landen lid van de VN en elk land heeft in deze Algemene Vergadering één stem. De besluiten worden bij meerderheid van stemmen genomen.

Eén keer per jaar komen de vertegenwoordigers van alle landen bijeen om belangrijke besluiten te nemen. Meestal is dat in het najaar.

Secretaris-generaal

De hoogste functionaris van de Verenigde Naties is de secretaris-generaal. Die wordt voor vijf jaar benoemd en vervolgens (vaak) nog een keer voor vijf jaar herbenoemd.

De secretaris-generaal is "het gezicht" van de VN en leidt de belangrijke vergaderingen.

BAN KI MOON (geb. 1944)

Ban Ki-Moon is sinds 1 januari 2007 secretaris-generaal van de Verenigde Naties. Daarvoor was hij in Zuid-Korea minister van Buitenlandse Zaken en Handel.

Veiligheidsraad [= Security Council]

Een heel belangrijk onderdeel van de VN is de Veiligheidsraad (= Security Council)

De Veiligheidsraad bestaat uit een beperkte groep landen: 5 permanente leden + 10 wisselende leden

De vijf permanente (= vaste) leden zijn:

- de Verenigde Staten
- Rusland
- Het Verenigd Koninkrijk
- Frankrijk
- Volks Republiek China

Elk van deze landen heeft een zogeheten **vetorecht** (veto = ik verbied).

Dat houdt in dat er alleen geldige besluiten kunnen worden genomen door de Veiligheidsraad als al deze vijf landen het er mee eens zijn.

Als één van de vijf permanente leden een “veto” uitspreekt, kan er geen besluit genomen worden.

De tien wisselende leden

Hebben elk een zittingstermijn van twee jaar in de Veiligheidsraad.

Hebben geen vetorecht.

Elk jaar stappen vijf landen op en komen er vijf nieuwe leden in.

- Azerbeidzjan, Guatemala, Marokko, Pakistan, Togo   termijn eindigt in 2013

- Argentinië, Australië, Luxemburg, Z-Korea, Rwanda   termijn eindigt in 2014

Wanneer komt de Veiligheidsraad bijeen?

De Veiligheidsraad komt bijeen als een land daarom vraagt, omdat de vrede “plotseling en ernstig” bedreigd wordt of de internationale veiligheid in gevaar wordt gebracht (volgens dat land).

De leden van de Veiligheidsraad moeten dan de zaak onderzoeken en passende maatregelen nemen. Die besluiten noemt men **resoluties**.

De afspraak is dat alle landen van de Verenigde Naties zich daar dan aan houden. In de praktijk lukt dat niet zo goed.

De Veiligheidsraad kan dus een land aanwijzen als de veroorzaker van geweld of van het bedreigen van de vrede. Tegen zo'n land kunnen strafmaatregelen genomen worden.

De Veiligheidsraad en mogelijke strafmaatregelen (= sancties)

- economische sancties opleggen
(bijv. verbieden om met zo'n land economische contacten te hebben)
- culturele of sportsancties opleggen
(bij geen optreden van buitenlandse artiesten in dat land of wedstrijden spelen tegen sportteams uit dat land, bijv. lange tijd bijv. tegen Zuid-Afrika, omdat daar de rassenscheiding bestond in de tijd voor de vrijlating van Nelson Mandela in 1990, nadat hij als tegenstander van de apartheid 27 maanden had gezeten)
- militair optreden tegen het “aanvallende” of “bedreigende” land
(maar dat moeten er wel landen zijn die daar soldaten naar toe willen sturen)

Recente resoluties van de Veiligheidsraad

Resolutie 2035 van 17 februari 2012

Verlengd toezicht houden op wapenembargo tegen Darfur [Soedan] met 1 jaar.

Resolutie 2036 van 22 februari 2012

Verzoek aan de Afrikaanse Unie om diens vredesmacht in Somalië te versterken.

Problemen bij de VN

1. Veel landen betalen hun contributie niet of niet op tijd.
2. In de Algemene Vergadering hebben alle landen één stem en veel van die landen zijn anti-Amerika (vooral islamitische landen) en daardoor worden er nog wel eens besluiten aangenomen die tegen de Verenigde Staten zijn gericht.
3. Er zijn enkele landen (o.a. Duitsland, India en Brazilië) die ook een vaste plek willen hebben in de Veiligheidsraad.
De vijf permanente leden van nu proberen dat “uit te stellen”.
4. Veel landen voelen er niets voor om hun eigen militairen te laten optreden in verre gebieden, want daardoor kunnen die regeringen in eigen land “problemen” krijgen.

Denk bijv. aan de dood van Nederlandse militairen in Afghanistan en het kost die landen ook heel veel geld, want ze moeten het merendeel van de kosten zelf betalen.

Enkele VN organisaties

UNICEF = United Nations International Children's Emergency Fund

Unicef is een noodfonds en hulpprogramma voor kinderen.

Unicef helpt om de levensomstandigheden van kinderen blijvend te verbeteren. Het gaat dan veelal om kinderen in ontwikkelingslanden.

Te denken valt aan veilig drinkwater, basisonderwijs, gezonde voeding, gezondheidszorg en hulp aan kinderen die speciale zorg of bescherming nodig hebben.

In Nederland is Unicef vooral bekend omdat er aan het eind van het jaar op diverse plekken Unicef-kerstkaarten en kalenders worden verkocht, om zo geld in te zamelen.

UNESCO = United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

UNESCO zet zich in voor het stimuleren van wetenschappelijk onderzoek en onderwijs en de bescherming van culturele en natuurlijke monumenten.

Een voorbeeld is de werelderfgoedlijst, waar ruim 900 monumenten van “wereldklasse” op staan.

Daar staan ook enkele Nederlandse monumenten op, zoals de (een deel van de) Amsterdamse grachten, forten van de waterlinie rondom Amsterdam, de droogmakerij ‘De Beemster’ en de Waddenzee.